

Een tweede analyse van de effecten van Corona op de Rijn- en Veenstreek.

Economic Development Board Alphen a/d Rijn
Augustus 2020

Inhoud

Inleiding.....	2
Respondenten	3
Resultaten impactanalyse	6

Inleiding

Economic Development Board Alphen aan den Rijn (EDBA), de gemeenten Alphen aan den Rijn, Nieuwkoop en Kaag & Braassem en de ondernemersverenigingen uit deze gemeenten hebben gezamenlijk een derde impactanalyse uitgevoerd om de effecten van corona op de economie van de Rijn- en Veenstreekstreek te meten. De aanleiding voor deze enquête is geweest de wens om het effect van de genomen maatregelen (restricties en versoepelingen) in verband met de uitbraak van het coronavirus in te schatten voor de Rijn- en Veenstreek-brede economie.

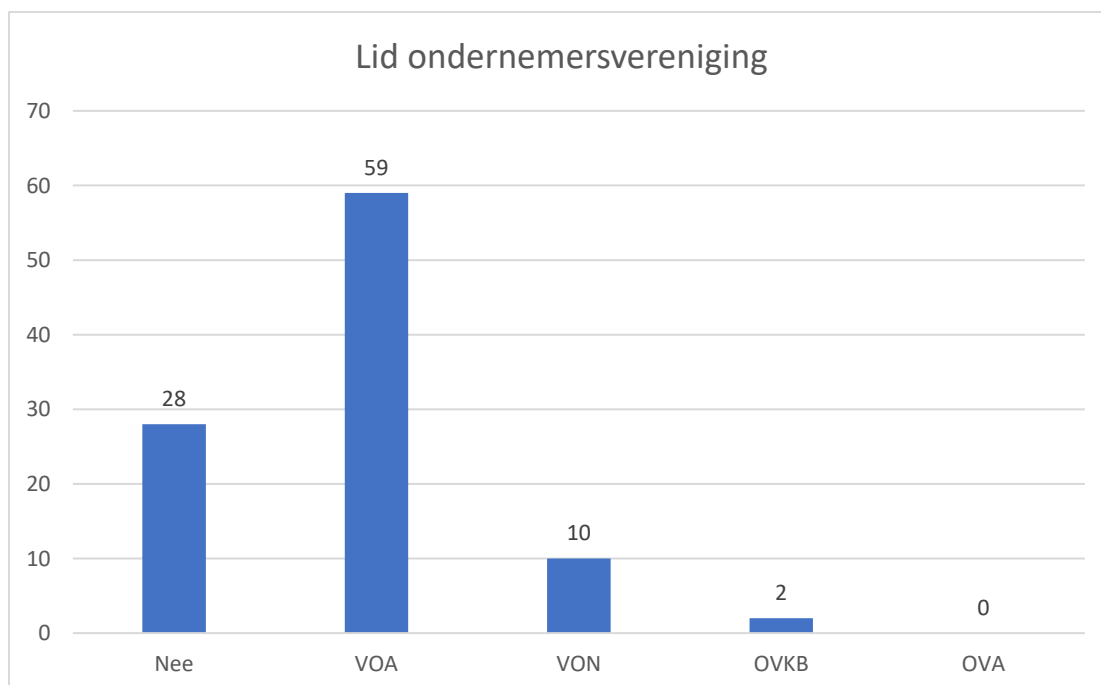
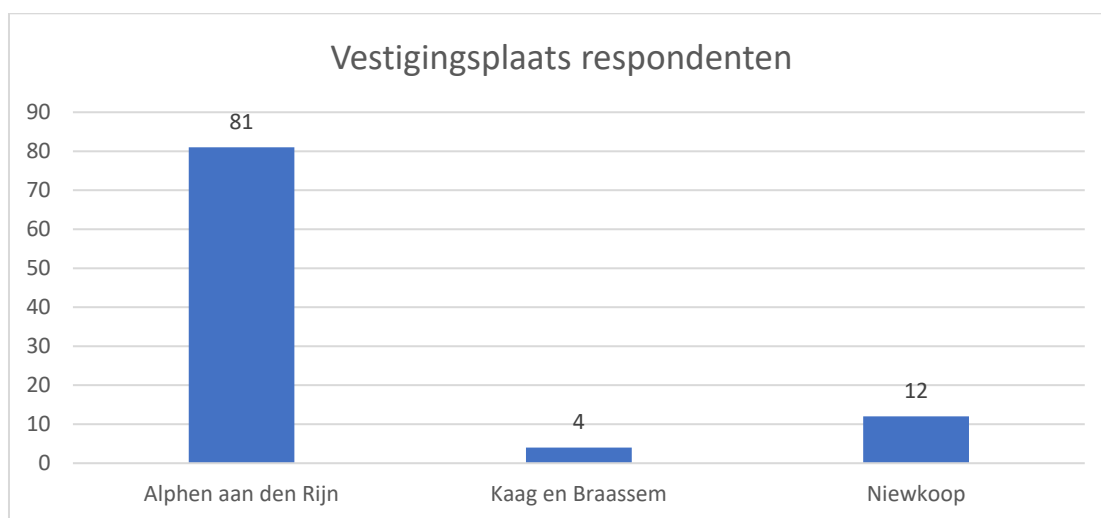
De eerste twee enquêtes, die ook Rijn- en Veenstreek-breed zijn uitgezet, hadden beiden een respons van rond de 300 (respectievelijk 293 en 328). Met deze respons was het goed mogelijk om uitspraken te doen over de stand van zaken van de economie in deze regio.

Ondanks een aan de eerste twee enquêtes vergelijkbare oproep om deel te nemen aan deze enquête heeft deze enquête met 93 respondenten een aanzienlijk lagere respons opgeleverd. We kunnen vermoeden dat ook in deze regio de 'coronamoeheid' is toegeslagen, de urgentie minder wordt gevoeld (ondernemers zijn weer aan het ondernemen) of dat deze derde enquête een brug te ver is. De exacte reden van de lagere response blijft voor ons echter gissen.

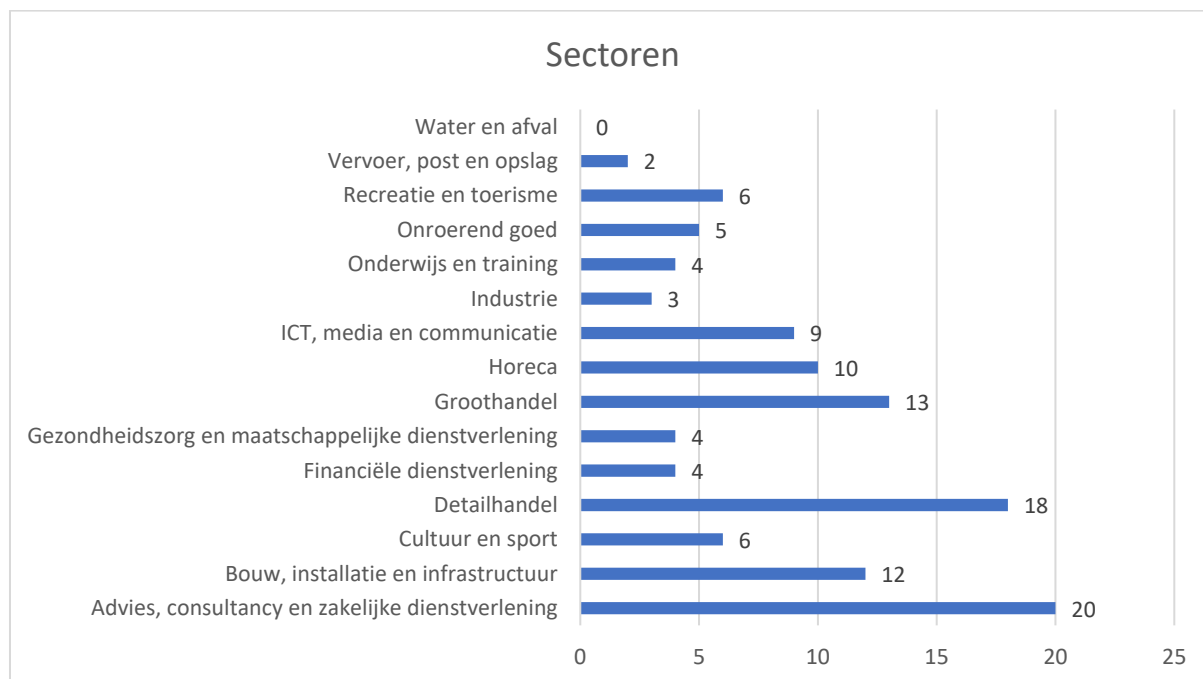
Om toch een voorzichtige blik te bieden op de effecten van de uitbraak van het coronavirus op de economie in deze regio, is ervoor gekozen om ook andere bronnen in deze analyse te verwerken. Denk hierbij aan sectorverwachtingen, economische onderzoeken en CBS-statistieken. Door het toevoegen van deze bronnen hopen wij een brede blik te bieden op de huidige economie, alsmede de validiteit van deze rapportage te verhogen.

Respondenten

Alle 93 respondenten zijn gevestigd in de Rijn- en Veenstreek-regio, waarvan de overgrote meerderheid van de respondenten in de gemeente Alphen aan den Rijn gevestigd is. Een belangrijk gedeelte van de respondenten is lid van één van de ondernemersverenigingen in de gemeenten. Deze informatie is weergegeven in onderstaande twee figuren.

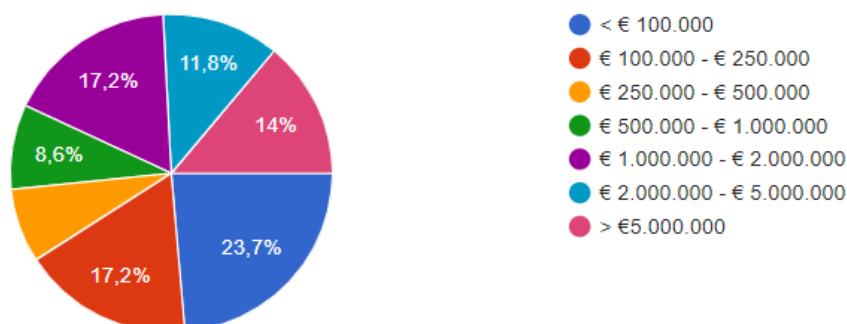

Opnieuw komt een groot aandeel van de respondenten uit de detailhandel en de adviessector. Dit stemt overeen met het grote aandeel consultancy en advies in de regio en de indruk dat de effecten van de coronacrisis in deze sectoren zwaarder wordt ervaren. Uit de eerdere enquêtes concludeerden wij dat getroffen ondernemers sneller reageren (zij voelen de urgentie). Wanneer we kijken naar omzetcategorieën zien we dat de verschillende categorieën min of meer gelijk verdeeld zijn. In overeenstemming met het bredere beeld van de Rijn- en Veenstreek zijn veel respondenten te typeren als MKB ondernemer.

4. In welke omzetcategorie valt uw bedrijf?

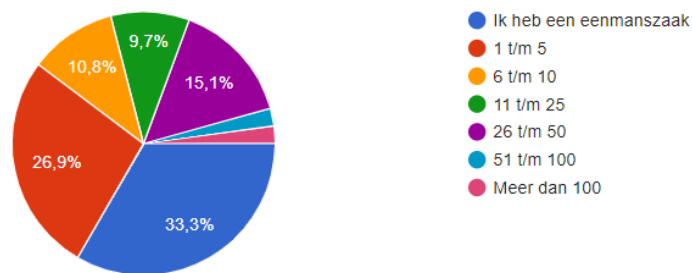
93 antwoorden

Naast de omzetcategorieën is ook gekeken naar de personeelsverdeling onder de respondenten in Fulltime Equipment (FTE). Deze lijkt op de voorgaande figuur, echter zien we dat, wanneer we kijken naar personeel, deze wijst op een groter aandeel klein MKB.

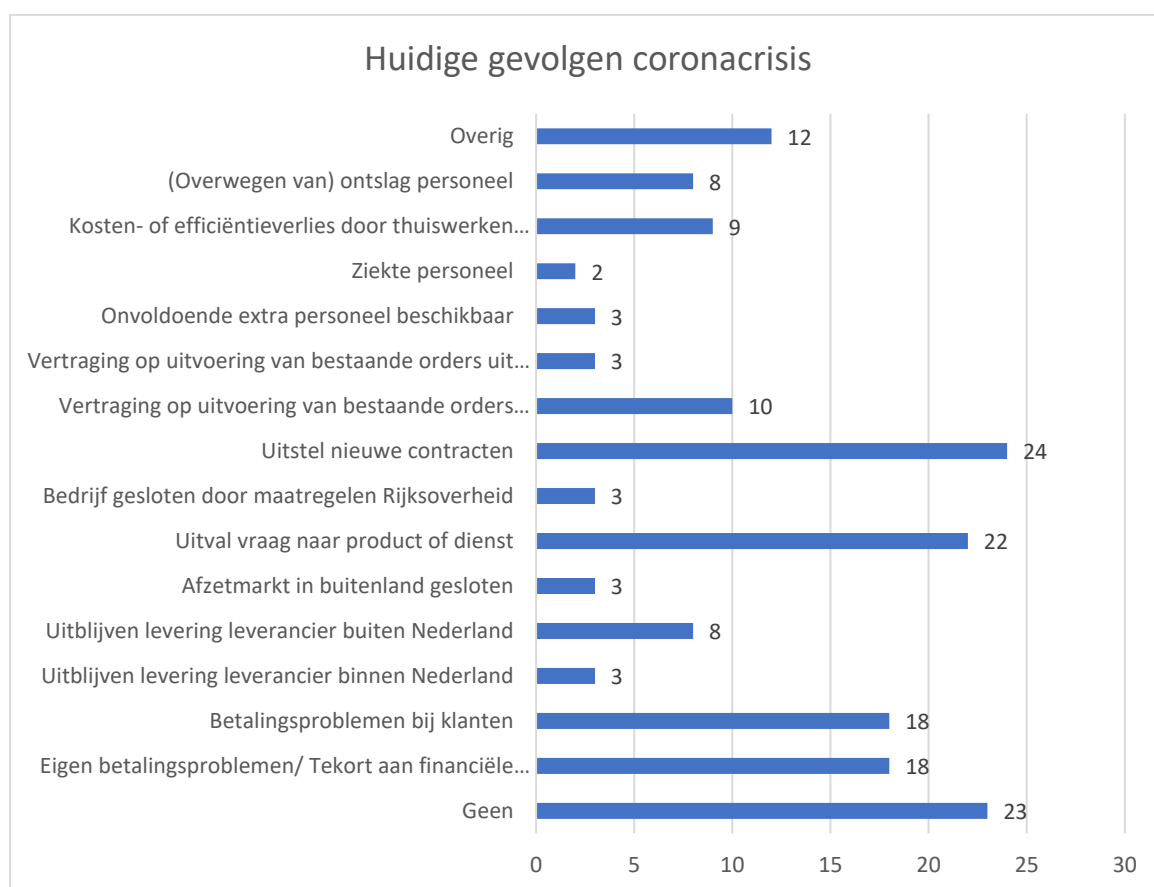
5. Hoeveel medewerkers heeft uw bedrijf? (FTE)

93 antwoorden

Resultaten impactanalyse

Uit de response blijkt dat de gevolgen die ondernemers momenteel ervaren door corona, met name betalingsproblemen en uitstel van vraag naar producten en diensten zijn. Ook worden nieuwe overeenkomsten uitgesteld en is er sprake van vertraging in de levertijd. Een kwart van de respondenten geeft aan geen gevolgen van de coronacrisis te ervaren (business as usual). Het uitblijven van nieuwe investeringen en orders is een probleem dat kenmerkend is voor het lage consumentenvertrouwen dat op dit moment de economie fors beïnvloedt.¹² Daarnaast zien we – in aanvulling op het lage consumentenvertrouwen – een enorme spaargolf ontstaan en besteden huishoudens 13 procent minder dan voorheen.³⁴ De betaalproblemen die zijn ontstaan bij een aantal ondernemers werden bij eerdere enquêtes al verwacht voor deze periode.⁵ De coronacrisis is geen sprint gebleken, maar een marathon.

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83693ned>

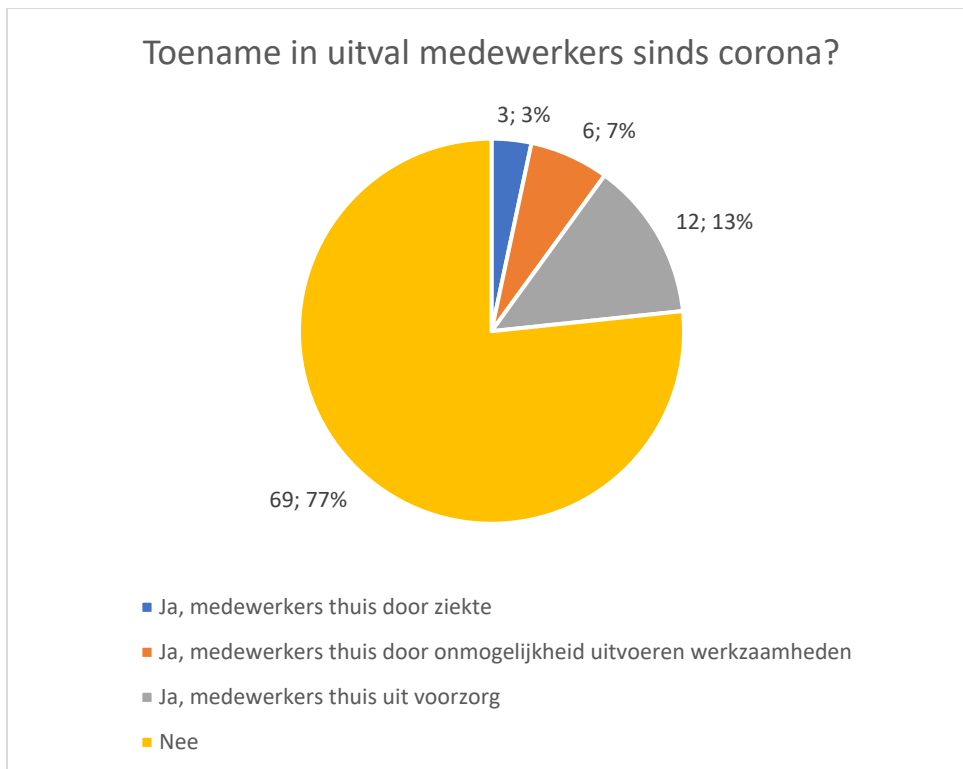
² Retail Postcorona Impactanalyse, juli 2020

³ <https://www.rtlnieuws.nl/economie/life/artikel/5137876/spaargeld-corona-huis-uitgeven-sparen-recessie-economie>

⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/30/consumptie-huishoudens-krimpt-met-bijna-13-procent-in-mei>

⁵ <https://www.edbalphen.nl/nieuws-item/conclusies-enqu-te-impactanalyse>

Wanneer we verder inzoomen op de gevolgen van corona, zien we dat ruim driekwart van de respondenten geen personeelsuitval merkt als gevolg van corona. Als mensen thuisblijven, dan zien we dat dit met name is uit voorzorg.

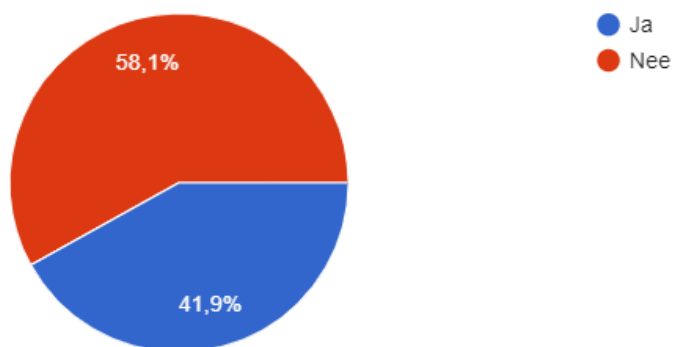
Om de gevolgen van corona tegen te gaan, heeft meer dan de helft van de respondenten van de enquête aanspraak gemaakt op de steunmaatregelen van de overheid, zo blijkt uit de figuur op de volgende pagina. In werkelijkheid is dit percentage lager.⁶ Ter vergelijking; de TOZO is in Rijn- en Veenstreek ruim 2400 keer toegekend. De NOW 1.0 regeling is aan ruim 600 ondernemers toegekend in Alphen aan den Rijn.⁷ Hiermee wordt de aanname dat getroffen ondernemers vaker reageren op de enquête dan niet-getroffen ondernemers bevestigd.

⁶ <https://www.alphens.nl/nieuws/meer-dan-900-ondernemers-doen-beroep-op-tozo-regeling.html>

⁷ <https://www.uvw.nl/overuuv/Images/register-now-100720.pdf>

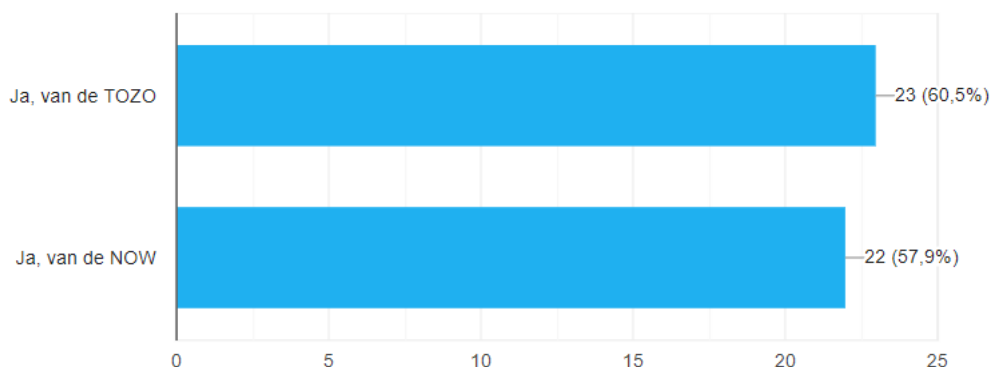
9a. Heeft u gebruik gemaakt van steunmaatregelen van de overheid?

93 antwoorden

9b. Heeft u gebruik gemaakt van de TOZO en/of de NOW? (Meerdere antwoorden mogelijk)

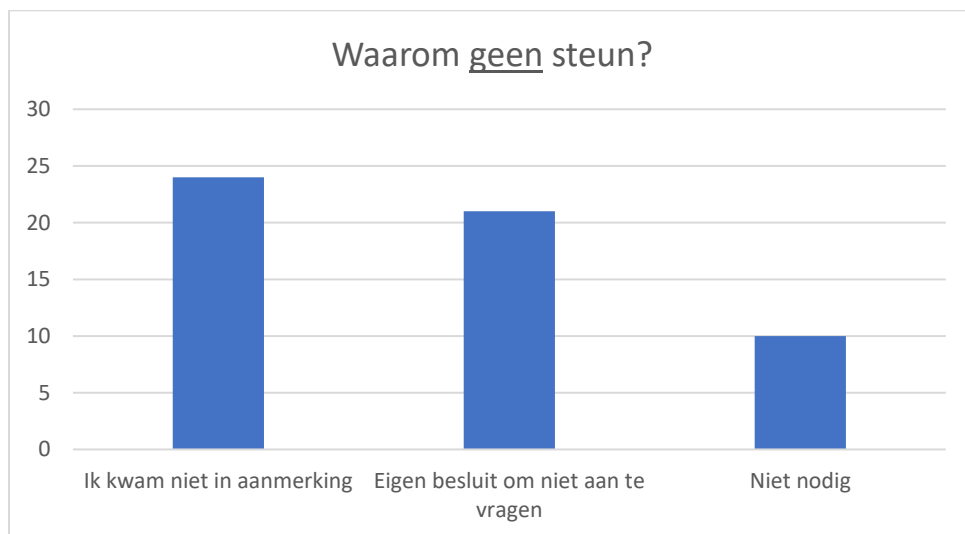
38 antwoorden

Als respondenten geen steun hebben ontvangen, worden hiervoor als voornaamste redenen genoemd dat men niet in aanmerking kwam of men zelf besloten heeft niet aan te vragen (een deel van de respondenten geeft expliciet aan de steun niet nodig te vinden). Deze verklaring is interessant in het licht van de oproep van de Rijksoverheid om alleen gebruik te maken van de regelingen als het nodig is.⁸ De nieuwe termijn van de TOZO en NOW zal minder aftrek vinden dan de eerste termijn, zo blijkt uit de figuur op de volgende pagina. Dit is inmiddels ook gebleken uit het aantal nieuwe aanvragen voor de tweede termijn van de TOZO-regeling.⁹

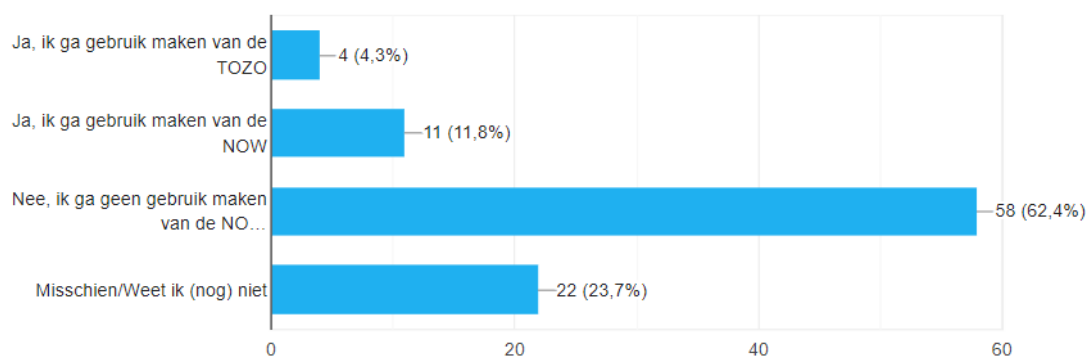
⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financiële-regelingen/overzicht-financiële-regelingen/tozo/wat-en-voor-wie>

⁹ <https://www.rtlnieuws.nl/economie/business/artikel/5173298/twee-derde-minder-aanvragen-voor-overheidssteun-bedrijven>

9c. Gaat u gebruik maken van de nieuwe termijn van de NOW, de NOW 2.0 en/of TOZO?
(Meerdere antwoorden mogelijk)

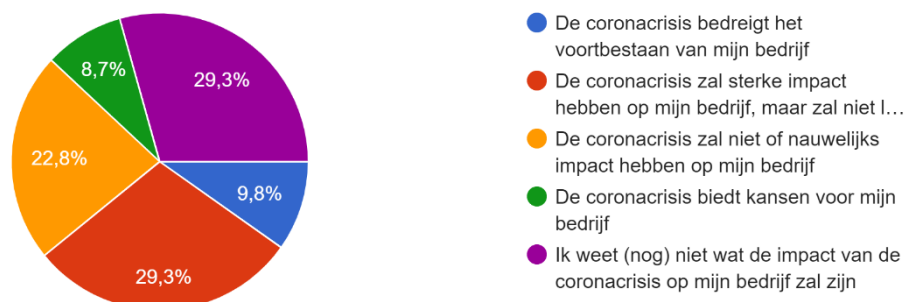
93 antwoorden

Vervolgens is onderzocht hoe respondenten kijken naar de recente versoepelingen en het nieuwe pakket steunmaatregelen. Dit is visueel weergegeven op de volgende pagina. Een kwart van de respondenten merkt dat de corona niet tot nauwelijks invloed heeft op het bedrijf. Een klein aandeel ziet kansen door het coronavirus. Bijna veertig procent van de respondenten ziet dat er grote invloed is op het bedrijf. Tien procent van de respondenten zie de continuïteit van het bedrijf in gevaar komen. Dit betreft 9 respondenten actief in de vrijetijdssector (horeca, cultuur, recreatie), de retail en de adviessector.

11. Hoe typeert u uw verwachting rondom de coronacrisis voor uw bedrijf?

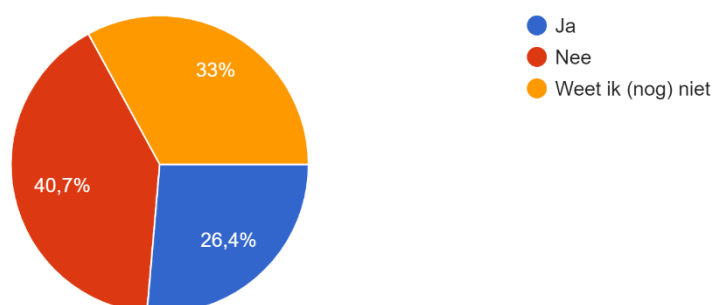
92 antwoorden

De recente versoepelingen hebben voor ongeveer de veertig procent van de respondenten geen verbetering aangebracht op het perspectief op de toekomst. Voor een kwart is die versoepeling wel positief ten aanzien van de verwachtingen. Voor een derde is dit nog onduidelijk. Uit de impactanalyse postcorona van de retailsector bleek al dat er ook na versoepelingen een lagere vraag blijft in de retailsector.¹⁰ De Nederlandsche Bank voorspelde al een diepe economische crisis voor het komende halfjaar.¹¹ De versoepelingen zullen daarnaast niet leiden tot een hoger consumentenvertrouwen, maar wel tot een verbeterd producentenvertrouwen.¹² Dit maakt dat de versoepelingen leiden tot een iets minder negatief, maar nog steeds een zeer negatief beeld. Als we iets meer inzoomen op de regio, zien we een gemiddeld (voor Nederland) beeld voor ondernemers in Zuid-Holland en een relatief iets negatiever beeld voor ondernemers in Noord-Holland.

12. Hebben de recent aangekondigde versoepelingen en nieuwe steunmaatregelen uw perspectief op de toekomst van uw bedrijf verbeterd?

91 antwoorden

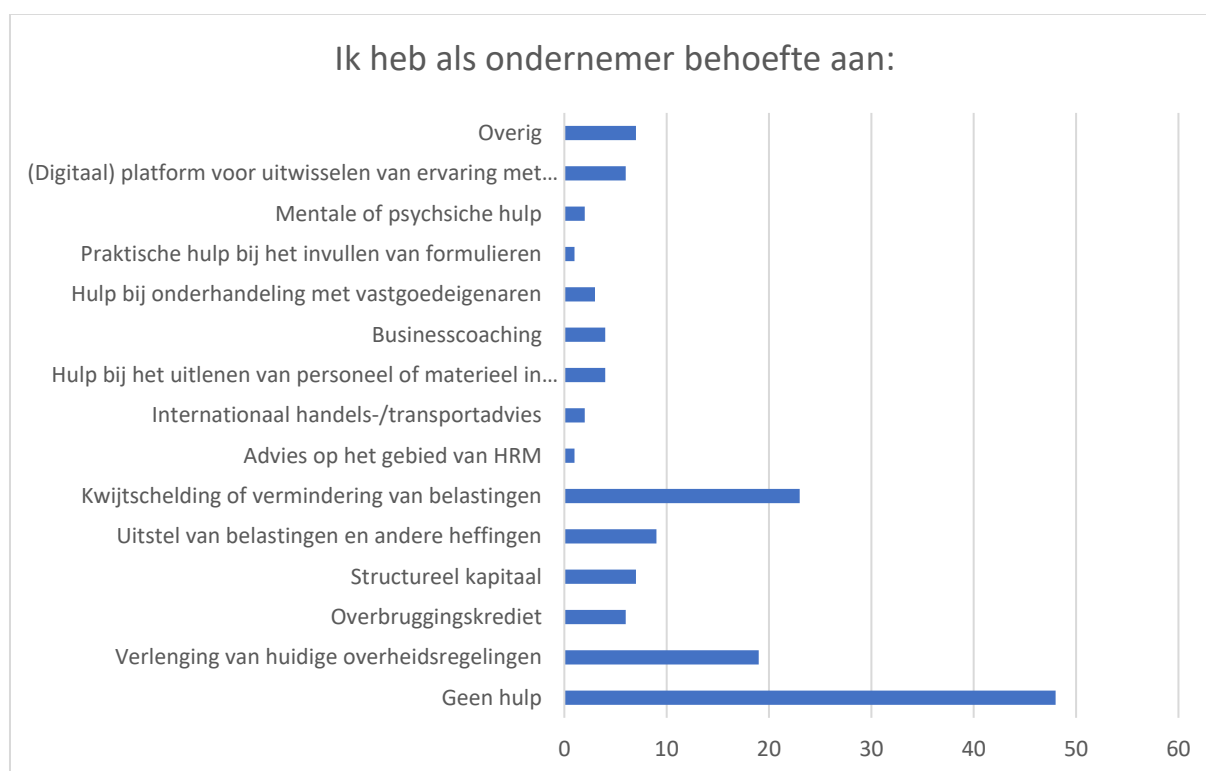

¹⁰ Retail Postcorona Impactanalyse, juli 2020

¹¹ <https://www.dnb.nl/consumenten/corona/index.jsp>

¹² <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/cbs-cijfers-coronacrisis/wat-zijn-de-economische-gevolgen-van-corona->

Uit de enquête blijkt dat ongeveer de helft van de respondenten geen behoefte heeft aan extra hulp. Voor de ondernemers die wel hulp zouden willen krijgen, worden met name het kwijtschelden of verminderen van belastingen genoemd. Ook wordt verlenging van de huidige overheidsregelingen wenselijk geacht. De (lokale) overheden lijken hier gehoor aan te geven met verschillende mogelijkheden tot uitstel van belastingen en verlagingen van verschillende belastingen, zoals de verlaging van de invorderingsrente of uitstel van betaling van rekeningen aan de gemeente.¹³ Het kabinet neemt eind augustus een besluit over de komst van een steunpakket 3.0.¹⁴

Meer dan de helft van de respondenten verwacht geen veranderingen in het personeelsbestand te hoeven doorvoeren, zo blijkt uit de figuur op de volgende pagina. Als er wel wijzingen in het personeelsbestand dienen te worden aangebracht, zien we een redelijk gelijke verdeling tussen reductie en groei, maar ook onzekerheid. Ondernemers zijn in deze regio rond de 25% negatiever over de werkgelegenheid dan in het eerste kwartaal, zo blijkt uit cijfers van het CBS.¹⁵

¹³ <https://www.edbalphen.nl/informatiepunt/regelingen>

¹⁴ <https://nos.nl/artikel/2338383-komt-er-een-derde-steunronde-kabinet-neemt-eind-augustus-besluit.html>

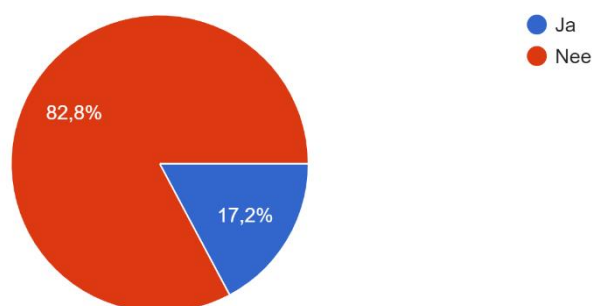
¹⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/82436NED?dl=3A3F2>

De afgelopen maanden heeft ruim vijftien procent van de respondenten liquiditeitstekorten ervaren. Dit stemt overeen met de eerdere gegevens over betalingsproblemen als gevolg van de effecten van het coronavirus en eerdere enquêtes van VNO-NCW en MKB Nederland.¹⁶

14. Heeft u in de afgelopen maanden liquiditeitstekorten ervaren?

93 antwoorden

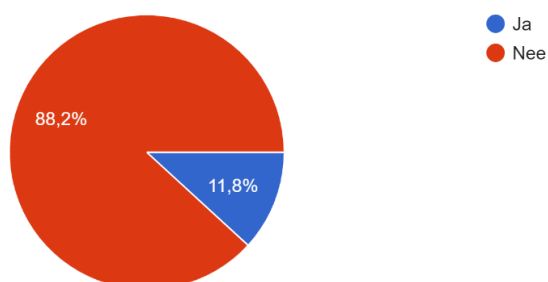

¹⁶ <https://www.deondernemer.nl/corona/coronavirus/ondernemers-betalingsproblemen-corona-virus~2265275>

Iets meer dan tien procent van de respondenten geeft aan gebruik te maken van de mogelijkheid om uitstel van gemeentelijke belastingen aan te vragen. Daarvan betaalt het grootste gedeelte niet in termijnen terug. Ruim zestig procent verwacht de aanslag uiteindelijk te kunnen betalen. Ook hier komen de liquiditeitsproblemen duidelijk terug.

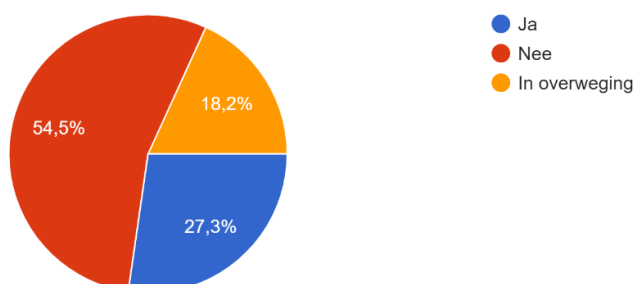
15a. Maakt u gebruik van de mogelijkheid tot uitstel van de betaling van gemeentelijke belastingen?

93 antwoorden

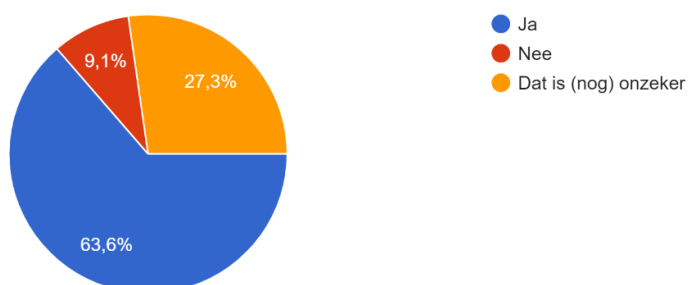
15b. Maakt u gebruik van de mogelijkheid om de gemeentelijke belasting in termijnen te betalen?

11 antwoorden

15c. Verwacht u uiteindelijk uw aanslag gemeentebelastingen te kunnen betalen?

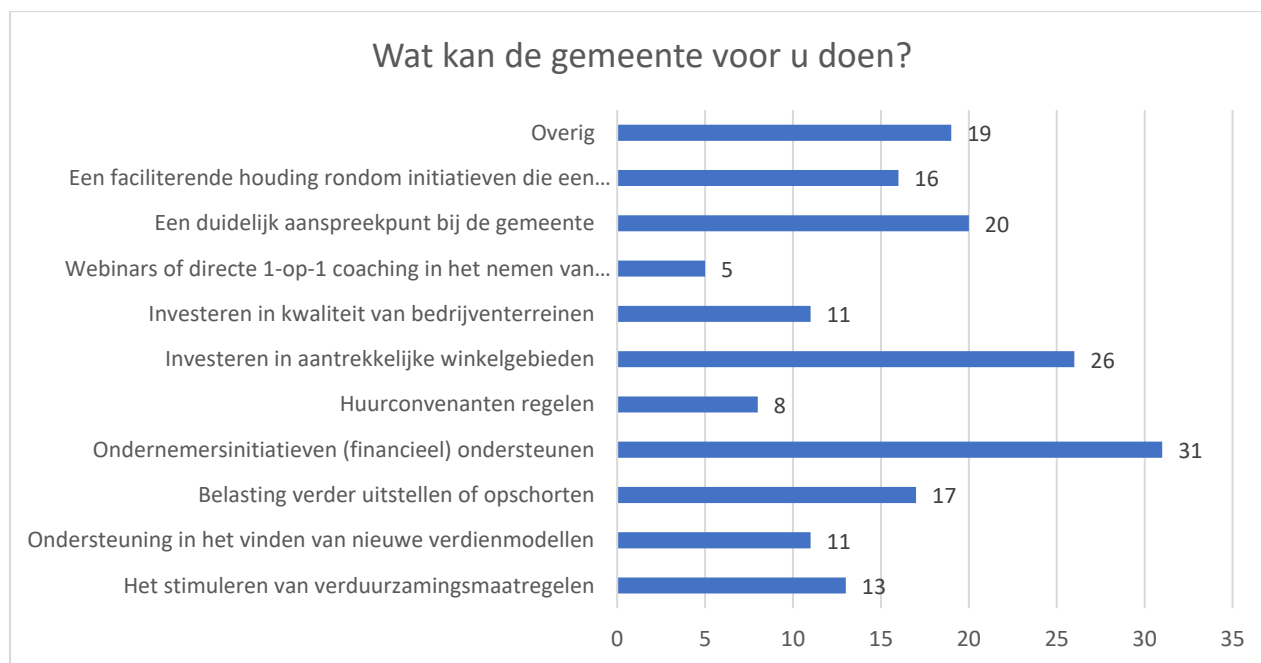
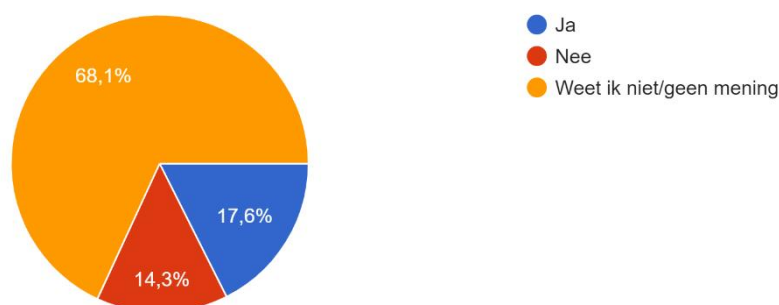
11 antwoorden

Het grootste gedeelte van de respondenten geeft geen oordeel over de gemeentelijke ondersteuning. Als potentiële steun van de gemeente wordt met name genoemd het ondersteunen van ondernemerscollectieven, het zijn van een aanspreekpunt en het investeren in winkelgebieden. Dit sluit aan op de Postcorona Impactanalyse van de Retailagenda, waar een zwart beeld wordt geschetst voor de retail. Het ondersteunen van ondernemerscollectieven gebeurt al in Alphen aan den Rijn.¹⁷

16. Vind u dat u voldoende wordt ondersteund door de gemeente?

91 antwoorden

¹⁷ https://www.alphenaanden-rijn.nl/Inwoners_en_bedrijven/Subsidies/Stimuleringsfonds_ondernemerscollectieven

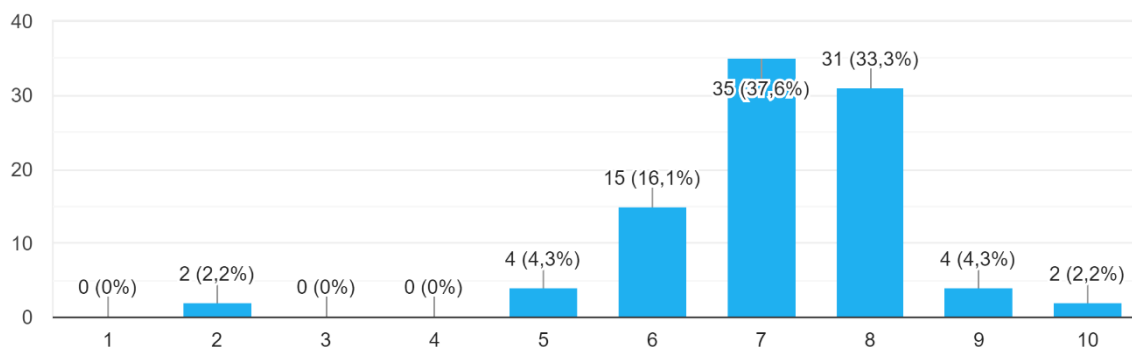
Als we kijken naar de rol van de Rijksoverheid, dan zien we dat het verlagen van de belastingdruk, het optimaal faciliteren van investeringen, het doen van investeringen en het tijdelijk opschorten of uitstellen van belastingverplichtingen het meest genoemd worden. Echter zijn de andere opties, zoals het stimuleren van verduurzaming en versoepelingen in het arbeidsrecht ook veelgenoemd.

Als we kijken naar de communicatie en steun vanuit de rijksoverheid, zien we een overwegend positief beeld. Zowel de communicatie als de steunmaatregelen worden, enkele uitzonderingen daargelaten, met een ruime voldoende beoordeeld. De rol van de Rijksoverheid wordt dus zeer positief ervaren.

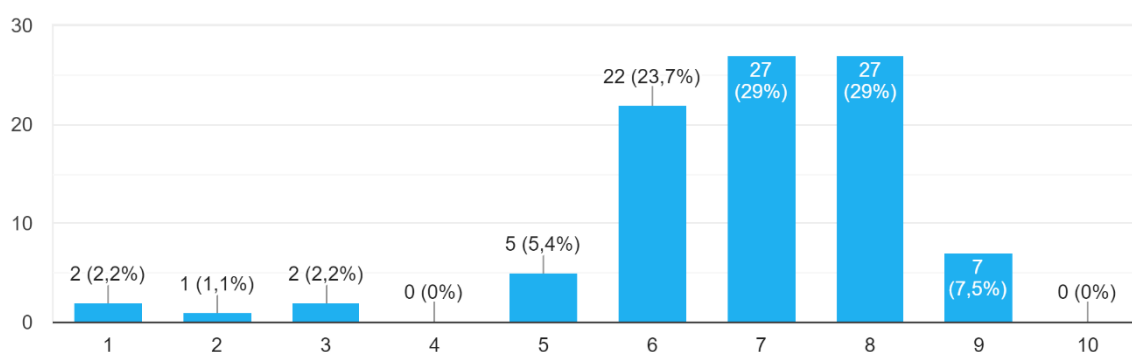
19. Hoe beoordeelt u de communicatie vanuit de Rijksoverheid?

93 antwoorden

20. Hoe beoordeelt u de steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid?

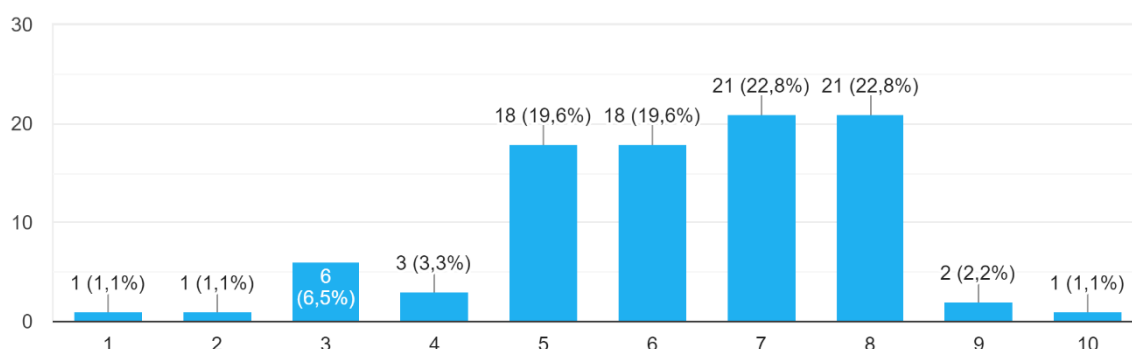
93 antwoorden

Ook de gemeente heeft een rol gespeeld in de communicatie en de steunmaatregelen. Zo voerde het de TOZO uit, maar heeft het zelf ook een aantal maatregelen genomen.¹⁸ De rol van de gemeente wordt verdeelder beoordeeld, maar ook hier is het nog overwegend positief met veel cijfers tussen de 5 en 8. De meer verdeelde becijfering valt te rijmen met het weinig uitsproken oordeel over de gemeente, zoals we deze eerder constateerden.

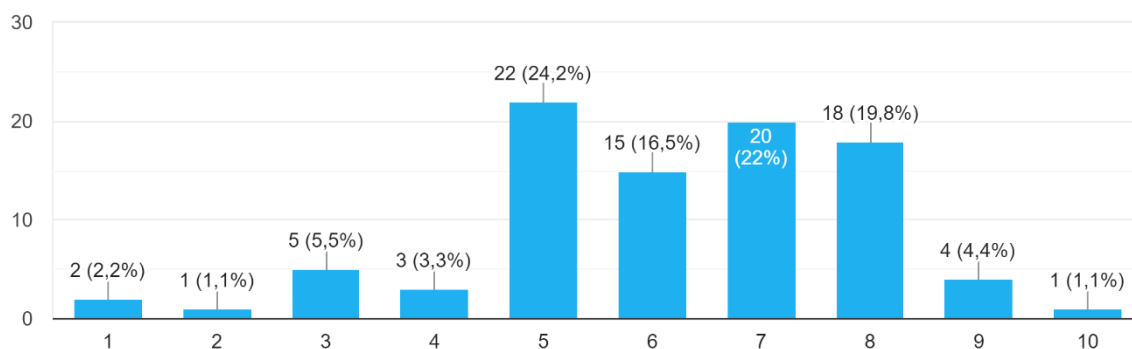
21. Hoe beoordeelt u de communicatie vanuit de gemeente?

92 antwoorden

22. Hoe beoordeelt u de steunmaatregelen vanuit de gemeente?

91 antwoorden

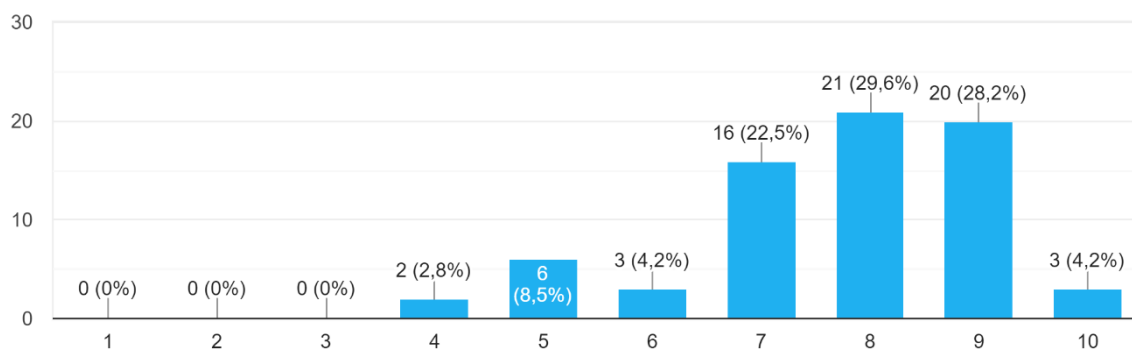

¹⁸ <https://www.edbalphen.nl/informatiepunt/regelingen>

Uit de response blijkt dat de leden van de ondernemersvereniging de communicatie van de ondernemersverenigingen waarderen. Een overgrote meerderheid geeft een ruime voldoende. De lobbykracht van de ondernemingen wordt minder eenduidig positief beoordeeld maar over het geheel genomen nog wel positief. De lokale ondernemersverenigingen hebben, door de landelijke aard van de steunmaatregelen, minder een rol kunnen spelen in het initiëren en agenderen van steunmaatregelen, maar wel een rol gespeeld in de communicatie en de informerende rol. Daarnaast is in de gemeente Alphen aan den Rijn, zoals eerder vermeld, een stimuleringsregeling in het leven geroepen. Dit betekent dat er wel ruimte is voor invloed is geweest.

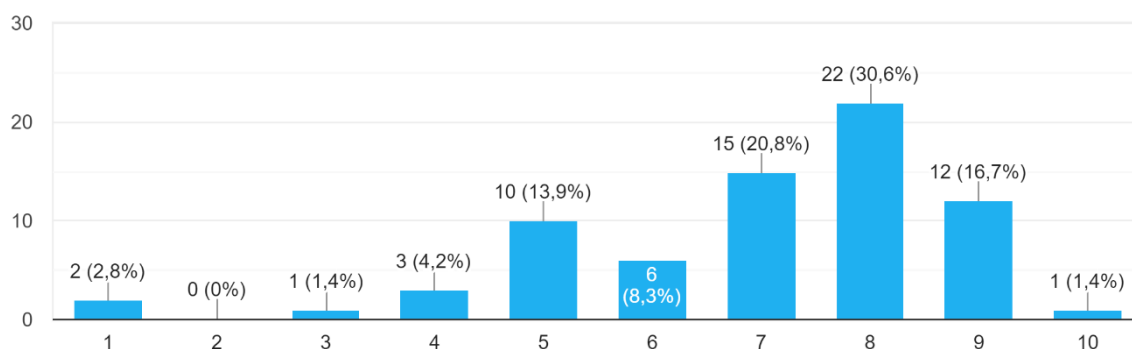
23. Als lid van een ondernemersvereniging: Hoe beoordeelt u de communicatie vanuit de ondernemersvereniging?

71 antwoorden

24. Als lid van een ondernemersvereniging: Hoe beoordeelt u de lobbykracht vanuit de ondernemersvereniging?

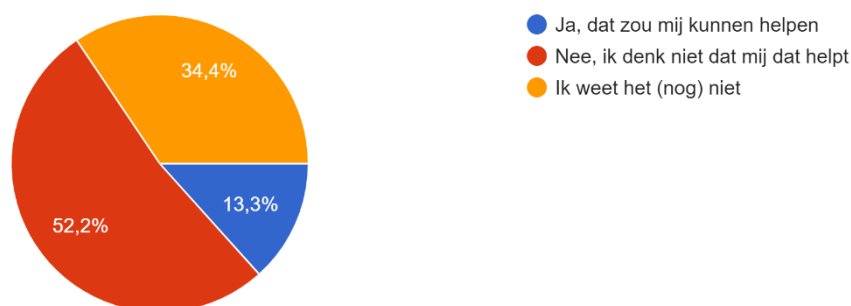
72 antwoorden

Van de Alphense ondernemers verwacht iets meer dan de helft dat het stimuleringsfonds hen niet helpt om het bedrijf te laten functioneren in de 1,5-metereconomie. Het overige gedeelte weet het nog niet (ruim een derde) of denkt dat het helpt (dertien procent). Dit is in strijd met het eerdere beeld van de wens van ondernemers voor een subsidie voor ondernemerscollectieven, want 31 ondernemers gaven eerder aan aan dat de gemeente hen middels deze oplossing kon helpen om de coronatijd goed door te komen.

25. Alphense ondernemers: Verwacht u dat het stimuleringsfonds kan helpen om uw bedrijf beter te laten functioneren in de 1,5-metereconomie?

90 antwoorden

Iets meer dan de helft van de respondenten voelt zich genoodzaakt de werkwijze aan te passen als gevolg van de coronacrisis. Het andere gedeelte ziet geen noodzaak om aanpassingen te doen en continueert ongewijzigd. In het kader van de recente versoepelingen zullen veel bedrijven al steeds meer richting een afgezwakte vorm van het oude normaal gaan, daar waar anderen, zoals de horeca, blijvend geraakt worden door de basisregels van het RIVM.

26a. Denkt u als gevolg van de crisis te zullen vasthouden aan uw huidige activiteiten en werkwijze?

91 antwoorden

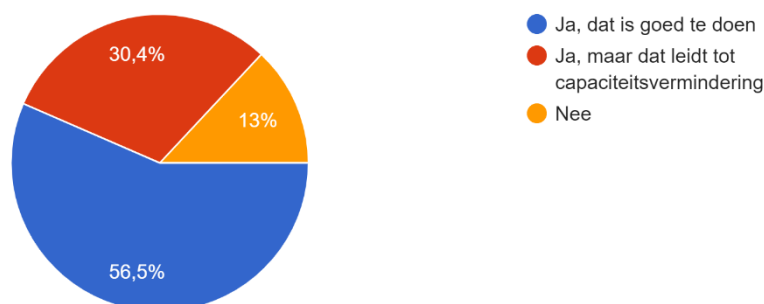
Als we kijken naar de noodzakelijke aanpassingen, dan worden er volgens de respondenten met name aanpassingen gedaan aan het businessmodel. De overige aanpassingen betreffen aangedragen zaken door respondenten, zoals omscholing. Ook zaken zoals meer online vergaderen en meer thuis werken worden benoemd. De aanpassingen in het businessmodel moeten, zo blijkt uit de response, niet alleen worden gedaan door bedrijven in de horeca, maar door bedrijven in vrijwel alle sectoren.

Als we kijken naar de 1,5-metereconomie, dan zien we dat iets meer dan de helft van de respondenten denkt dat het mogelijk is om in de 1,5-metereconomie te ondernemen. Bijna een derde van de respondenten denkt wel dat dit leidt tot capaciteitsvermindering. Dertien procent verwacht dat het onmogelijk is om te functioneren in de 1,5-metereconomie. We zien dus dat, ondanks dat er aanpassingen moeten worden gedaan, de respondenten wel voorzichtig positief zijn over de continuïteit in de 1,5-metereconomie.

27. Denkt u dat uw bedrijf kan opereren in de 1,5-metereconomie (rekening houdend met de overheidsadviezen voor veiligheid van klanten en medewerkers)?

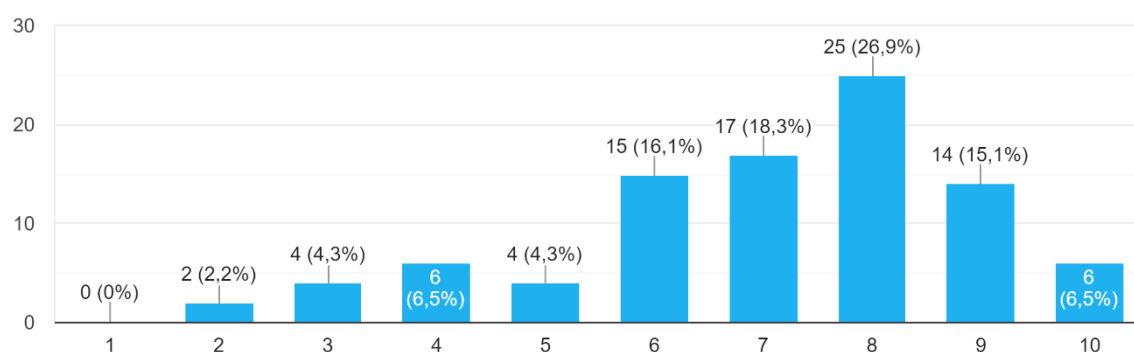
92 antwoorden

De respondenten zijn overwegend positief over de toekomst van het bedrijf in 2020. Een klein deel van de respondenten (iets meer dan tien procent en tien bedrijven) maakt zich ernstig zorgen (cijfer tussen de 2 en 5). Dit beeld komt overeen met het onderzoek van het CBS, dat laat zien dat steeds meer ondernemers positiever zijn over de toekomst van het bedrijf. In de sectoren horeca en cultuur en sport zien zij een overwegend negatief beeld, waar het onroerend goed en de detailhandel juist relatief positief zijn.¹⁹

28. In hoeverre bent u positief over de toekomst van uw bedrijf in 2020?

93 antwoorden

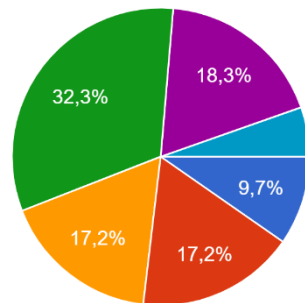

Naast economische (financiële impact) heeft corona ook impact op de ondernemer zelf. Als we kijken naar de mentale stress, zien we dat bijna alle ondernemers extra druk voelen door corona, zo blijkt uit de figuur op de volgende pagina. Veel ondernemers kunnen dat loslaten, maar een kleine tien procent heeft het lastig met het loslaten. Ruim 70% ervaart deze periode min of meer als een (redelijk) zware periode. Dit stemt overeen met eerdere onderzoeken van onder andere ondernemersvereniging ONL, dat eenzelfde percentage ondernemers noemt met stressklachten.²⁰

¹⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/28/in-meeste-sectoren-minder-zorgen-over-voortbestaan>

²⁰ <https://www.onl.nl/ondernemer-heeft-meer-stress-door-corona/>

29. Ik ervaar deze periode op dit moment als:
93 antwoorden

- Zwaar, het heeft veel impact op mijn werksituatie en ik kan dat moeilijk losl...
- Redelijk zwaar, het heeft veel impact op mijn werksituatie maar kan het wel/re...
- Redelijk zwaar, het heeft veel impact op mijn werksituatie en thuissituatie maar...
- Wisselend, soms goede, maar soms ook slechte dagen
- Geen verschil ten opzichte van voor c...
- Positief